

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันในประเทศไทยได้มีการจัดทำวรรณกรรมสำหรับเด็กขึ้นมาอย่างหลากหลายและแพร่หลาย บันลือ พฤกษ์วัน(2536) ได้กล่าวว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กนับวันจะได้รับความเอาใจใส่มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ด้วยเหตุแต่เดิมนั้นนักการศึกษาคิดเพียงว่าวรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นเพียงเครื่องมือที่จะช่วยเสริมทักษะในการอ่านของเด็กเท่านั้น แต่เหตุผลที่แท้จริงนั้น วรรณกรรมสำหรับเด็กจัดเป็นแนวคิดหลักในการจัดทำแบบเรียน จินตนา ไบกาซูยี(2542: 1) ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมสำหรับเด็กว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กคือ หนังสือสำหรับเด็ก หรือหนังสือที่让孩子อ่าน ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ตามลักษณะการใช้ ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสืออ่านโดยทั่วไปสำหรับเด็กหรือหนังสือที่ไม่ใช่หนังสือเรียน เช่น นิทาน นิยาย การ์ตูน หรือหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้ได้รับการตีพิมพ์ และจัดทำโดยองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าองค์กรหรือหน่วยงานเหล่านั้นได้เล็งเห็นความสำคัญของเด็ก ที่ถือว่า “เด็กเป็นอนาคตของชาติ”

ปราณี เชียงทอง(2530: 5) ได้กล่าวถึงเด็กว่าเด็กมีโลกของเขาซึ่งต่างจากโลกของผู้ใหญ่โดยสิ้นเชิง โลกของเด็กบริสุทธิ์แจ่มใสเต็มไปด้วยความสนุกสนานรื่นเริงและไร้เดียงสา โลกในความรู้สึกของเด็กนั้นกว้างใหญ่ไพศาล เต็มไปด้วยมิตรภาพ ความซื่อ บริสุทธิ์ สะอาด ความเมตตากรุณาและความดีงาม วัยเด็กจึงควรได้รับอาหารใจและอาหารสมองให้เพียงพอเช่นเดียวกับอาหารกาย อาหารสมองที่เด็กต้องการคือ ของเล่นประเภทเสริมสร้างสติปัญญา จินตนาการ และวรรณกรรมหรือหนังสือที่ดีสำหรับเขา

นอกจากนั้น สนั่น มีขันหมาก(2537: 2) ยังกล่าวอีกว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กเป็นเครื่องมือสื่อสารอันทรงประสิทธิภาพในการอบรม สั่งสอนถ่ายทอดความรู้ ความสามารถทางศิลปวิทยาการต่างๆ วรรณกรรมสำหรับเด็กช่วยปลูกปลอบอารมณ์ให้ร่าเริง มีชีวิตชีวา ปลูกฝังแนวคิด จิตสำนึกที่ชอบธรรมตามวิถีของสังคมให้แก่เด็กผู้เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญสูงสุดแห่งมวลมนุษยชาติ

รัตพร ชังธาดา(2531: 101) ก็ได้กล่าวถึงคุณค่าของหนังสือสำหรับเด็กหรือวรรณกรรมสำหรับเด็กว่า

1. ช่วยเสริมทักษะในการอ่านซึ่งเป็นสื่อในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ต่างๆ

2. ช่วยเสริมสร้างบุคลิกลักษณะนิสัย ค่านิยม ทักษะคติ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่พึงงามให้แก่เด็ก
3. ให้ข่าวสารความรู้ และทำให้เด็กเข้าใจตนเอง ผู้อื่น สิ่งแวดล้อมและสิ่งที่ผ่านมาในอดีต
4. ช่วยเสริมสร้างให้เด็กมีความมั่นคงในชีวิต มีความหวังในชีวิต มองเห็นทางออกของปัญหา
5. เป็นการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมและสร้างศรัทธาในเอกลักษณ์ของชาติให้แก่เด็ก
6. ช่วยเสริมสร้างจินตนาการและแรงบันดาลใจให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อีกด้วย

เด็กเล็ก ช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3) เด็กในวัยนี้จะเป็นวัยที่มีการเรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบ ดังที่ บันลือ พฤกษ์วัน (2536: 15) ได้กล่าวว่า ความสนใจของเด็กวัยประถมตอนต้นจะสนใจที่จะทดลองที่จะเลียนแบบการเล่น การเรียน วาดภาพ ปั้น ชิดเขียน ตามแนวคิดของตน และยังต้องการที่จะฟังนิทานเรื่องราวที่สนุก ชวนเพื่อฝัน เรื่องราวที่เต็มไปด้วยความอบอุ่น สามารถบอกได้ว่าใครดี ใครผิด และกนก ชูลักษณะ(2542: 1) ยังเสริมต่ออีกว่า การ์ตูน เป็นสื่อที่ทรงอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กมาก จนกล่าวได้ว่าหาสื่อประเภทอื่นเทียบได้ยาก เพราะการ์ตูนเป็นสื่อประเภทเดียวที่สามารถส่งสารที่เข้าถึงตัวเด็ก ตั้งแต่ลืมตาจนถึงเวลาเข้านอน เพราะฉะนั้นการเลือกสรรสิ่งที่พึงามให้ เช่น หนังสือที่นำมาให้เด็กอ่านจึงถือเป็นการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์ทางอ้อมของชีวิตให้แก่เด็ก และยังทำให้เด็กรู้เข้าใจวัฒนธรรม ประเพณีของผู้อื่น ดังที่ ภิญญาพร นิตยะประภา(2534) ยังแนะนำเกี่ยวกับลักษณะที่ดีของหนังสือและวรรณกรรมสำหรับเด็ก ดังนี้

1. ให้ข่าวสารแก่เด็ก และอธิบายข่าวสารนั้นว่าเป็นอย่างไร
2. พัฒนาค่านิยมหรือทัศนคติบางอย่าง เช่น ปลูกฝังความดี ความยุติธรรม
3. ส่งเสริมความเข้าใจตนเอง ให้เด็กเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น รวมถึงสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมต่างๆ

4. กระตุ้นจินตนาการ

5. คุณภาพการพิมพ์ คือพิมพ์ตัวอักษร ภาพประกอบได้ชัดเจน มีสีสันงดงาม

6. คุณภาพในการเขียนเรื่อง ผู้เขียนต้องมีความสามารถในการเขียน ผูกเรื่องสนุกสนาน ใช้ถ้อยคำสละสลวย เด็กอ่านแล้วเข้าใจ

ดังนั้นจากคำแนะนำข้างต้นจึงเป็นสิ่งสำคัญและควรคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่งในการเลือกหนังสือหรือวรรณกรรมสำหรับเด็ก

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 1) กล่าวว่า ภาษาไทยเป็นเครื่องมือใช้สื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน และตรงตามจุดมุ่งหมายไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น ความต้องการ และความรู้สึก คำภาษาไทยประกอบไปด้วยเสียง รูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และความหมาย ส่วนประโยคเป็นการเรียงคำตามหลักเกณฑ์ของภาษา และประโยคหลายประโยคเรียงกันเป็นข้อความ นอกจากนี้เนื้อหาสาระที่กล่าวมาภาษาไทยยังมีกฎเกณฑ์ทางภาษาอีกด้วย ซึ่งผู้ใช้ภาษาต้องใช้ภาษาให้ถูกต้อง และส่วนของวรรณคดีและวรรณกรรม ตลอดจนบทร้องเล่นของเด็ก เพลงกล่อมเด็ก ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้าน เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งมีคุณค่า สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2541) ได้กล่าวว่าวรรณคดี คือ สิ่ง que แสดงถึงภูมิปัญญาของผู้ประพันธ์และเป็นสมบัติตกทอดมาจากอดีตกาลถึงปัจจุบันอันจะส่งผลถึงอนาคต เราควรภาคภูมิใจที่เรามีวีรบุรุษมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ เราควรสนใจศึกษาวรรณคดี เพราะจะได้ความรู้เกี่ยวกับสำนวนภาษา จินตนาการของผู้ประพันธ์ ความคิด อารมณ์ และชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีต การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนวรรณคดี วรรณกรรม ภูมิปัญญาทางภาษาที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและในการเรียนวรรณคดี วรรณกรรมนั้นก็ต้องเรียนให้มีความเข้าใจ สามารถแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจ และแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริงอีกด้วย

ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาในปัจจุบันได้มีการเอาวรรณกรรมเข้ามามีส่วนในการจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยก็จริง แต่ในการเลือกนำวรรณกรรมส่วนใหญ่มาใช้จะเป็นในรูปแบบของวรรณคดีที่มีอยู่ในหนังสือเรียนเท่านั้น และจุดประสงค์ในการเลือกวรรณกรรมส่วนใหญ่ที่นำมาใช้

ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนก็เพื่อความไพเราะและบันเทิงเพียงอย่างเดียว ไม่ได้นำมาใช้กับการเรียนการสอนหลักภาษาและทักษะต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นเท่าที่ควร และ นิตยา กาญจนะวรรณ (2542: 6) ยังกล่าวถึงคำถามและคำตอบที่ครูสอนวรรณคดีมักจะได้รับอยู่เสมอก็คือ เรียนวรรณคดีไปทำไม จะไปทำอะไรกันได้ คำตอบที่ใช้กันอยู่เสมอก็คือ เพื่อจรรโลงจิตใจ ทำให้เป็นผู้มีความละเอียดอ่อน มีความเข้าใจชีวิตและมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำพูดเหล่านี้ สนับสนุนคำกล่าวที่ว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนวรรณกรรมเพื่อความไพเราะและบันเทิงเท่านั้น จึงทำให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทยเป็นไปตามแบบเรียนหรือหนังสือแต่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติและชีวิตจริง

ดังนั้นถ้าจะแก้ปัญหาในการจัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทยให้เป็นไปตามธรรมชาติและชีวิตจริงมากยิ่งขึ้น จึงควรที่จะมีการสังเคราะห์วรรณกรรมต่างๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายและแพร่หลายมาใช้ให้เหมาะสมกับวัยและเนื้อหาสาระ หลักภาษาและทักษะทางภาษาด้วย และวรรณกรรมหรือหนังสือจะมีอิทธิพลต่อความคิด การเขียนแบบ หรือแม้กระทั่งจะนำไปใช้ใน ชีวิตจริงของเด็กเป็นอย่างมาก ซึ่งอิทธิพลเหล่านี้ อาจจะมีคุณประโยชน์หรือโทษต่อผู้ที่มีประสบการณ์น้อยอย่างเช่นเด็กในช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3) ได้

จากเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ มองเห็นประโยชน์และความจำเป็นของการนำวรรณกรรมที่มีอยู่หลากหลาย และแพร่หลายในท้องตลาดมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทยในเรื่องของการสอนหลักภาษาและทักษะทางภาษา โดยทำการสังเคราะห์วรรณกรรมเหล่านั้น เพื่อให้ทราบว่าวรรณกรรมเรื่องใดหรือประเภทใดเหมาะสมกับนักเรียน ช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3) และสามารถนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทยหลักภาษา ทักษะทางภาษา และจากการสำรวจงานวิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ศึกษาไว้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อนำประโยชน์ดังกล่าวมาปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและเพื่อประโยชน์ในการปรับใช้ของครูผู้สอนภาษาไทย และเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาในด้านต่างๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและสังเคราะห์วรรณกรรมที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นคลังสื่อและอำนวยความสะดวกแก่ครูในการใช้จัดกระบวนการเรียนการสอนภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3)
2. ใช้ประกอบการจัดกระบวนการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในเรื่องหลักภาษาและทักษะต่างๆทางภาษา
3. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วรรณกรรมที่มีอยู่ในท้องตลาดเพื่อนำมาใช้จัดกระบวนการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ในช่วงชั้นอื่นๆต่อไป
4. เป็นแนวทางให้กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆในการวิเคราะห์วรรณกรรมที่มีอยู่ในท้องตลาดเพื่อนำมาใช้จัดกระบวนการเรียนการสอน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กที่เหมาะสมกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3) ของสำนักพิมพ์ แม็ค และ บริษัท แพลน ฟอว์ คิคส์ จำกัด ประเภท นิทาน บทความ บทร้อยกรอง บทละคร และสารคดีจำนวน 60 เล่ม ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้นำมาจากที่ปรากฏอยู่ในมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วรรณกรรมสำหรับเด็ก คือ หนังสือที่เขียนเพื่อให้เด็กอ่านอย่างเหมาะสมกับวัยและเป็นที่น่าสนใจของเด็กวัยต่างๆ ให้ความรู้ในด้านต่างๆ อย่างสนุกสนาน เพลิดเพลินไปพร้อมกับการฝึกทักษะการอ่าน เป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตของเด็กและเป็นแนวคิดในการดำเนินชีวิต
2. วรรณกรรมที่เชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3) คือ หนังสือหรือวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3) เพื่อใช้สำหรับเรียนรู้ทักษะทางภาษา หลักภาษา ให้ความเพลิดเพลิน ทั้งยังเหมาะสมกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 1 (ป. 1-3)

3. การสังเคราะห์วรรณกรรม คือ การวิเคราะห์หนังสือประเภทต่างๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ทักษะทางภาษา หลักภาษาและวัยของเด็ก โดยการใช้เกณฑ์การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็ก แล้วจัดหมวดหมู่ตามเกณฑ์การสังเคราะห์วรรณกรรม